

EKONOMICKÝ RŮST A REÁLNÁ KONVERGENCE V ZEMÍCH EU-5

Růžena Vintrová, Centrum ekonomických studií VŠEM

ruzena.vintrova@vsem.cz

www.cesvsem.cz

Seminář odboru FP MF ČR

Smilovice, 6. června 2007

OBSAH

- I. Ekonomický růst a jeho faktory**
- II. Postup reálné konvergence a změny mezinárodní pozice zemí EU-5**
- III. Cenová vs. kvalitativní konkurenceschopnost**

Analýza CES VŠEM „*Proces konvergence v zemích EU-5*“.
Část I podle kap. 1.1 až 1.3 (Spěváček, V., Hájek, M., Vintrová, R.), část II z kap. 1.4 (Vintrová, R.), část III z kap. 2.4 (Vintrová, R.).

I. Ekonomický růst a jeho faktory

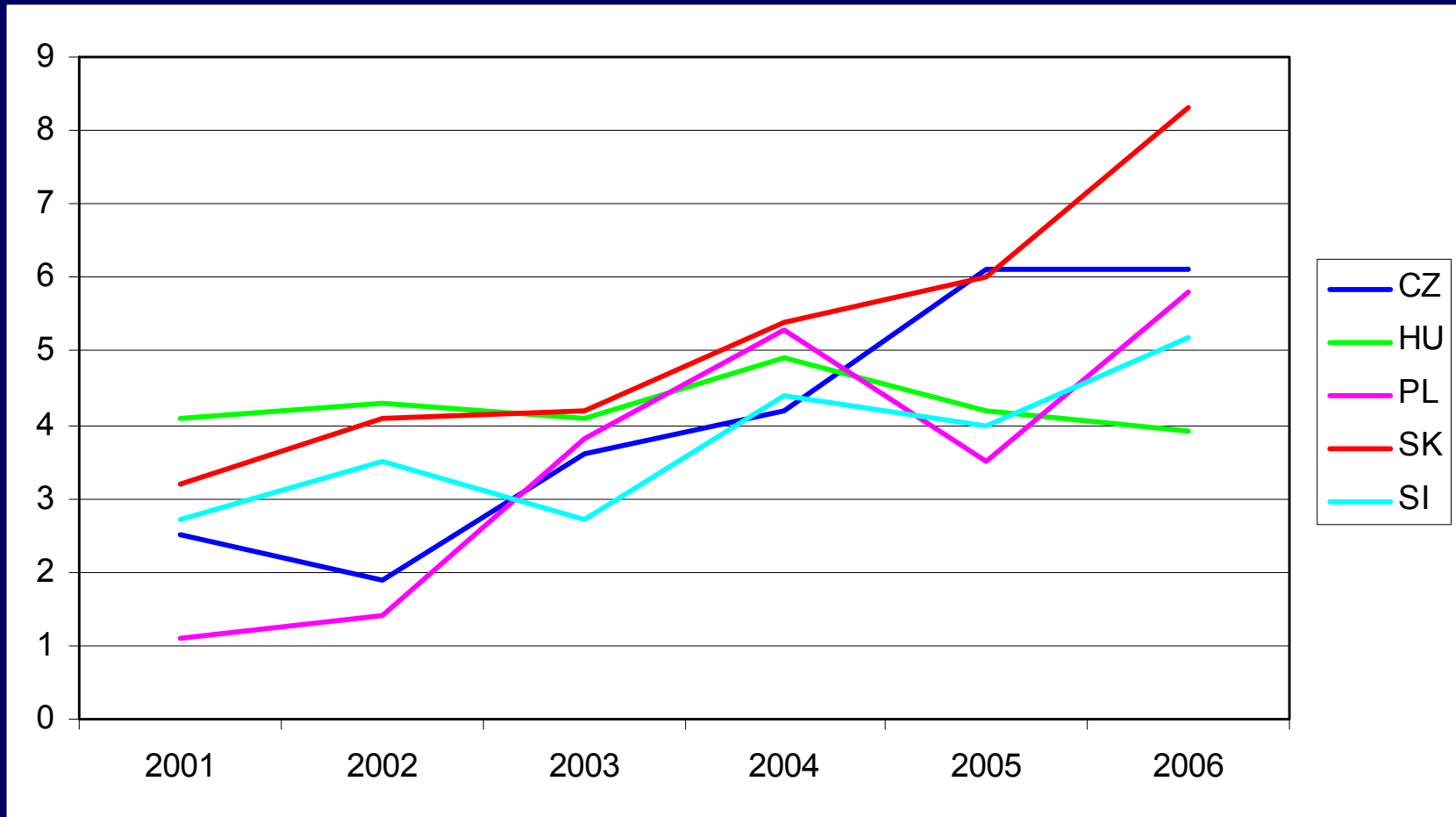
Ekonomický růst před a po vstupu do EU

(Ø roční tempa růstu HDP v %)

	2001- 2003	2004- 2006	Změna v p.b.
ČR	2,7	5,5	2,8
Maďarsko	4,2	4,3	0,1
Polsko	2,1	4,9	2,8
Slovensko	3,8	6,6	2,8
Slovinsko	3,0	4,5	1,5
EU-15	1,4	2,2	0,8

Ekonomický růst v EU-5 před a po vstupu do EU

Roční tempa růstu HDP 2001-2006 (v %)

Příčiny akceleraace ekonomického růstu

Empirická data $\Rightarrow$ tempa růstu HDP zrychlila v letech 2004-2006 proti 2001-2003 (v ročním Ø) + **2,8 p.b.** v CZ, SK a PL, + 1,5 p.b. v SI a + 0,1 p.b. v HU (EU-15 + 0,8 p.b.)

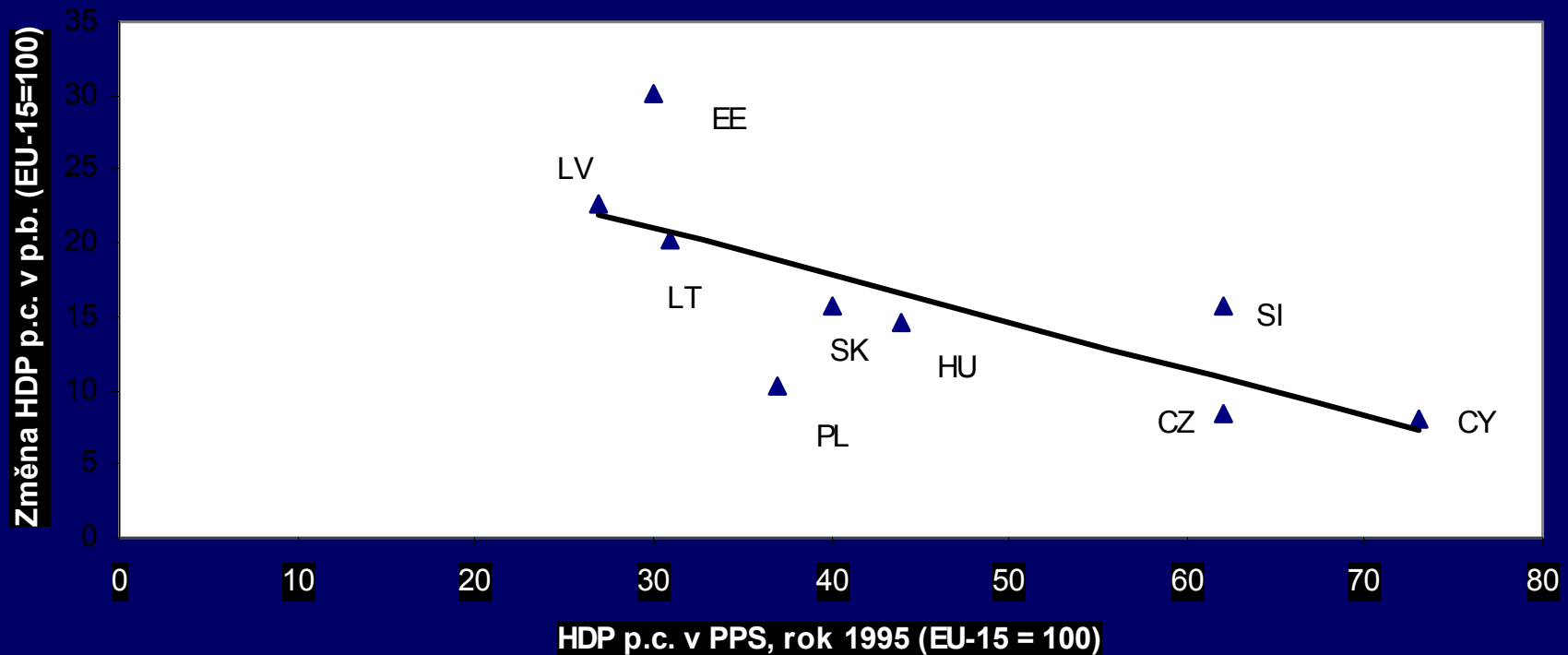
Pochopení příčin – klíčové východisko pro hosp. politiku:

- Časový souběh se vstupem do EU – rozhodující stimul?
- Zesílený příliv PZI (souvisí s předchozím: kultivace institucí, bezpečnost a atraktivnost pro investory)
- Radikální ekon. reforma v SK – hlavní faktor zrychlení?
- Nejrychlejší tempa v SK a CZ – proč? (Nalezení nových trhů – řešení zátěže těžkého prům. –dezintegrace RVHP)
- Nabídkové šoky s náběhem kapacit PZI v autom. prům.

(V ČR náběh 300 tis. aut TPCA Kolín a Siemens v elektrotechnice, v SR Volkswagen Bratislava zdvojnásobil výrobu, nové Kia Motors Žilina, PSA Peugeot Citroen Trnava s celkovou výrobou půlmilionu aut)

Země s nízkou výchozí úrovní rostou rychleji

Rychlost konvergence v relaci k HDP p.c. v PPS 1995-2006

Nabídkové faktory : ZAM, KAP, SPF

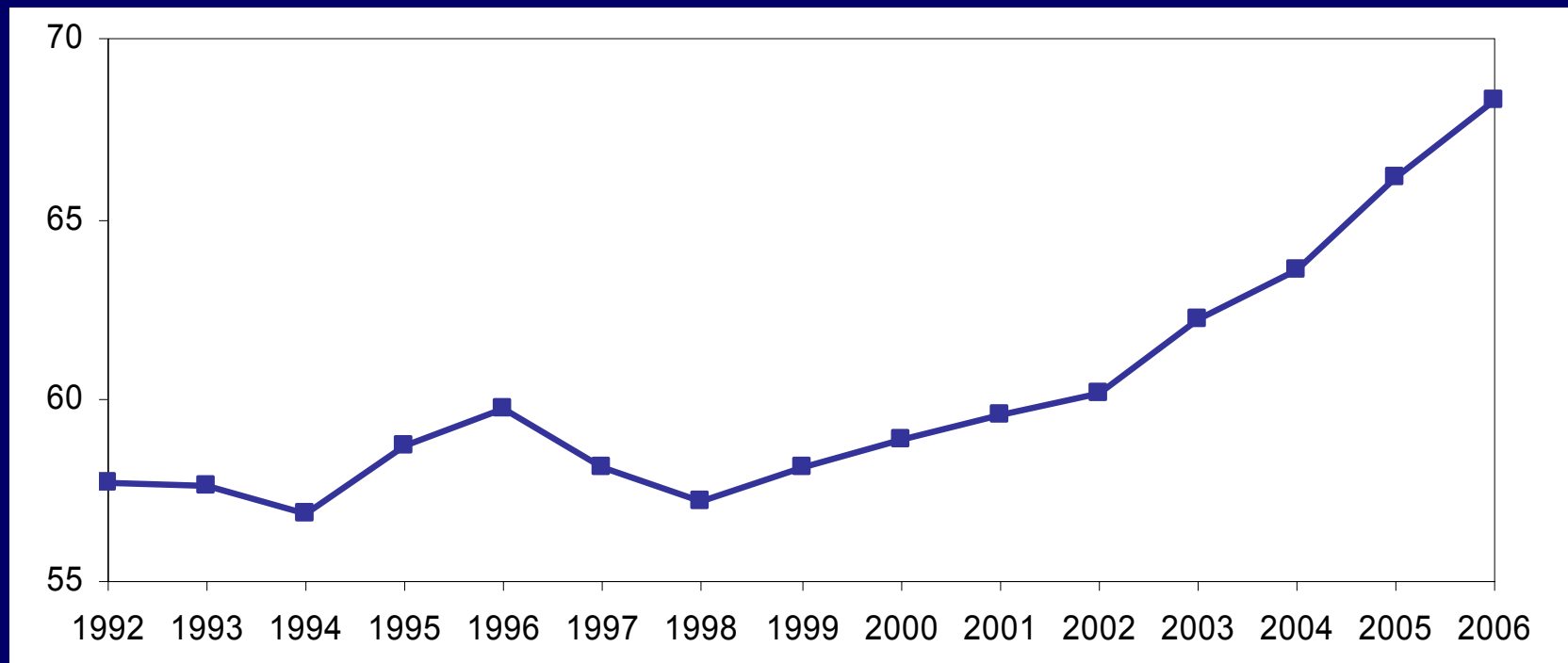
(průměrná roční tempa růstu v %)

		2001- 2003	2004- 2006			2001- 2003	2004- 2006
CZ	HDP	2,6	5,4	SK	HDP	3,8	6,6
	ZAM	-0,1	0,7		ZAM	0,3	0,5
	KAP	0,7	0,7		KAP	1,4	1,8
	SPF	2,0	4,0		SPF	2,1	4,2
HU	HDP	4,2	4,3	SI	HDP	3,0	4,5
	ZAM	0,3	0,0		ZAM	0,4	0,5
	KAP	0,9	1,1		KAP	0,7	0,9
	SPF	3,0	3,3		SPF	1,9	3,1
PL	HDP	2,1	4,9	EU- 15	HDP	1,4	2,2
	ZAM	-1,4	1,3		ZAM	0,6	0,6
	KAP	0,3	0,6		KAP	0,7	0,7
	SPF	3,2	3,0		SPF	0,1	0,8

Nabídkové faktory růstu HDP v EU-5

- **Rozhodující vliv SPF:**
ČR a SR 2004-2006 růst SPF kolem 4 % ročně,
v PL, SI a HU kolem 3 % (v EU-15 jen 0,8 %);
- **Zásoba kapitálu a zaměstnanost menší vliv:**
- KAP 2004-2006 v PL, CZ, SI a HU růst 0,7-1,1 %
ročně, výjimečně v SK 1,8 %
- ZAM v SI, SK a CZ 0,5- 0,7 % ročně, PL 1,3 %,
v HU stagnace

Relativní úroveň souhrnné produktivity faktorů v ČR (EU-15=100)

Poptávkové faktory růstu HDP v EU-5

- **Rozhodující vliv domácí poptávky:**

Príspevek DP k růstu HDP 2004-2006 nejnižší v HU (2,1 % HDP), v CZ, SI a PL 3,5-4,8 % HDP, v SK extrémně 7,2 % HDP (roční Ø)

- **Vliv ZO v jednotlivých zemích různý:**

ČR a HU 2004-2006 příspěvek ZO 2,0-2,2 % HDP Ø ročně, PL a SI nevýznamný (0,0-0,4 % HDP), SK -0,7 % HDP (kompenzace roku 2003, velký dovoz)

Faktory růstu HDP:

Příspěvek domácí poptávky a ZO (v p.b.)

		2003	2004	2005	2006	Ø 2004-
CZ	DP	4,3	2,9	2,1	5,6	3,5
	ZO	-0,6	1,4	4,0	0,5	2,0
HU	DP	6,3	4,4	1,4	0,6	2,1
	ZO	-2,1	0,5	2,8	3,4	2,2
PL	DP	2,7	6,0	2,5	6,0	4,8
	ZO	1,1	-0,8	1,1	-0,2	0,0
SK	DP	-1,3	6,3	8,8	6,5	7,2
	ZO	5,5	-0,9	-2,8	1,7	-0,7
SI	DP	4,8	5,2	1,9	5,6	4,2
	ZO	-2,0	-0,5	2,0	-0,3	0,4

Relace HND k HDP

– vliv odlivu prvotních důchodů

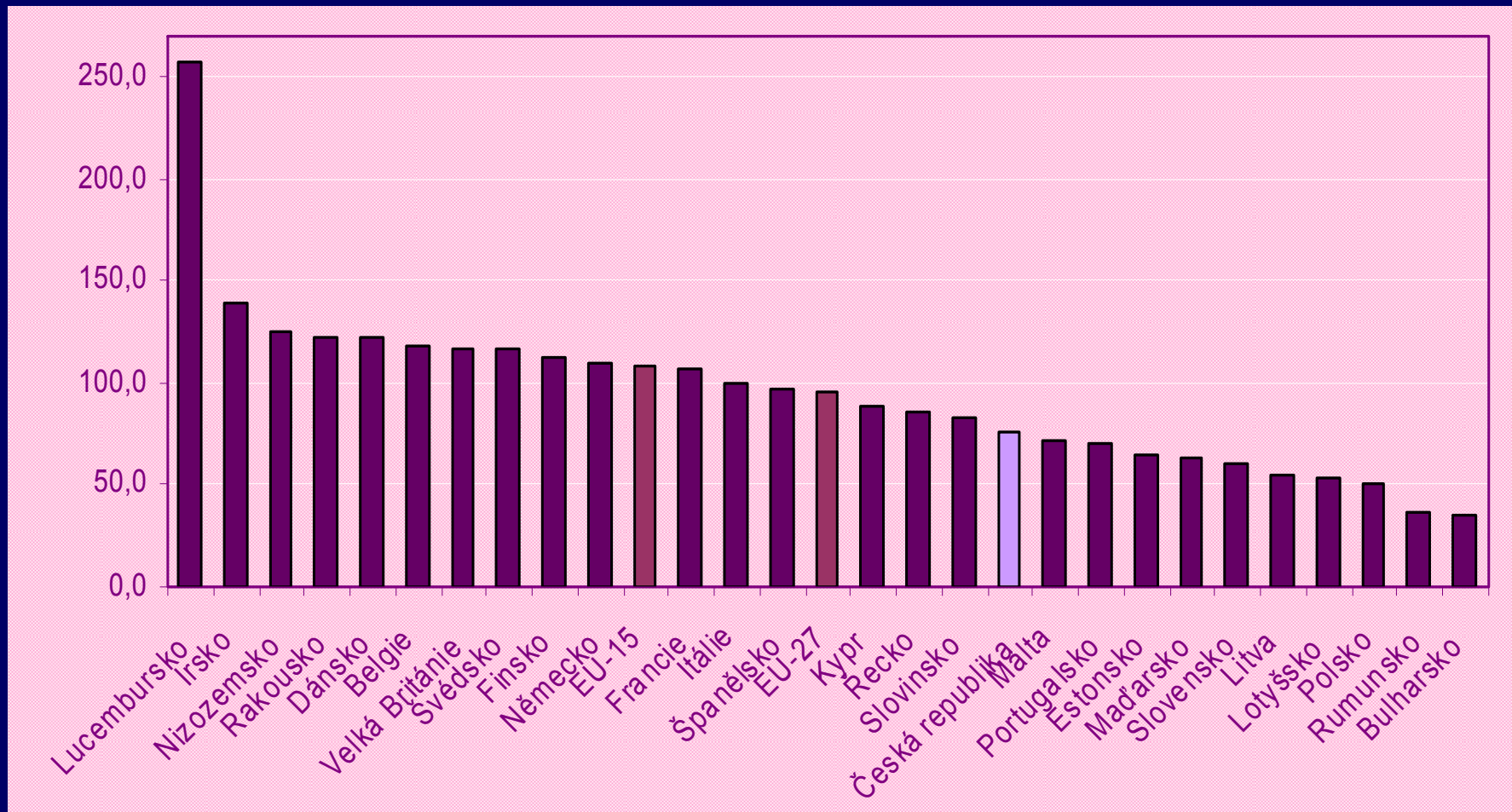
	2004	2005	2006	HND/ HDP 2004-06 Ø roční rozdíl p.b.
EU-15	100,2	100,1	100,3	0,2
ČR	94,3	95,6	94,3	-5,3
Maďarsko	94,1	94,2	92,9	-6,3
Polsko	95,9	96,6	95,9	-3,9
Slovensko	100,4	97,4	97,0	-1,7
Slovinsko	98,8	99,1	98,8	-1,1

II. Reálná konvergence a mezinárodní pozice zemí EU-5

Pořadí zemí EU-25 podle HDP p.c. v PPS

Rok 2006 (EU-25 = 100)

Mezinárodní pozice zemí EU-5 v ekonomické úrovni a její změny (I)

Současný stav:

CZ se nachází na 17. místě v pořadí zemí EU-27, za CZ se umísťují všechny postkomunistické NČZ kromě SI, ze starých členských zemí PT a MT

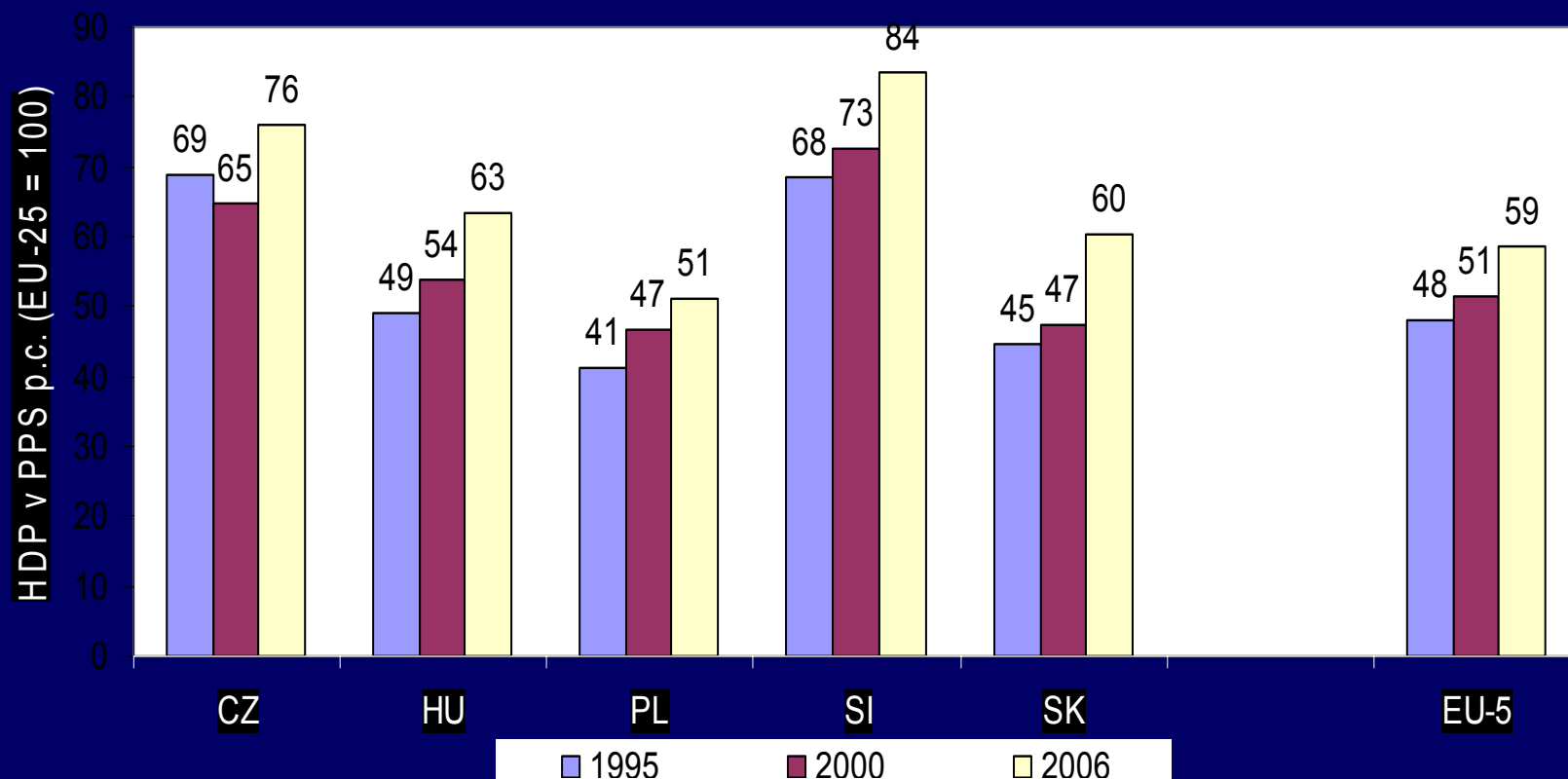
Změny v pořadí v současné dekádě:

CZ (spolu s SI) přešla na konec střední třetiny v rámci zemí EU, výměna místa s PT a MT, které se posunuly níže; na konci EU-25 nyní PL, které předhony všechny pobaltské země. EE se prosadilo i před SK a HU.

V rámci EU-27 na konci RU a BG (HDP p.c.33-36 % EU-25)

Přibližování ekonomické úrovně EU-5

HDP p.c. v PPS 1995-2006 (EU-25 = 100)

HDP p.c. v PPS 1995-2006 (EU-25 = 100)

	1995	2000	2006	Změna	
				2000-06	1995-06
CZ	69	65	76	11	7
HU	49	54	63	10	14
PL	41	47	51	5	10
SK	45	47	60	13	16
SI	68	73	84	11	15
EU-5	48	51	59	7	11

Mezinárodní pozice zemí EU-5 v ekonomické úrovni a její změny (II)

- **Konvergence** 1996-2006 **plynulá s výjimkou CZ** (zde divergence při recesi ve 2. pol. 90 let);
- **V EU-5** jako celku zvýšení úrovně ze **48 %** na **59%** k EU-25 (nízká úroveň dána vahou PL, ostatní země 60 % a více);
- Přiblížení k EU-25 v EU-5 o 11 p.b. (v Ø), v PL o 10 p.b., v HU, SI, SK o 14-16 p.b., v CZ jen o 7 p.b.;
- Mezi roky **2000 a 2006 urychlení konvergence**-přiblížení jednotlivých zemí EU-5 k EU-25 o 10 až 13 p.b. kromě PL (jen 5 p.b.), v Ø EU-5 o 7 p.b.

Vliv temp růstu RHDD na konvergenci

(roční průměry 2001–2005 v %)

	RHDD/ obyv.	HDP/ obyv.	Rozdíl p. b.
Česká republika	4,4	3,7	0,7
Maďarsko	4,7	4,6	0,1
Polsko	3,3	3,1	0,2
Slovensko	4,4	4,5	-0,1
Slovinsko	3,5	3,3	0,2
EU-25	1,4	1,3	0,1

Vlastní výpočty na základě Eurostat-National Accounts a ECFIN²⁰

III. Cenová vs. kvalitativní konkurenceschopnost

Cenová konkurenceschopnost (1):

Průměrné hrubé měsíční mzdy v roce 2006

	EUR (měn. kurz)	Rakousko = 100	V paritě (PPS)	Rakousko = 100
Česká rep.	713	26	1210	47
Maďarsko	646	24	1135	44
Polsko	637	24	1138	44
Slovensko	505	19	903	35
Slovinsko	1210	45	1691	66
Rakousko	2695	100	2574	100

Cenová konkurenceschopnost (2):

Produktivita práce a JPN 2006 (EU-27 = 100)

	HDP na pracovníka v PPS	Náklady práce na zaměstnance V EUR	Agregátní JPN
Česká rep.	70	35	50
Maďarsko	75	37	49
Polsko	62	28	45
Slovensko	70	26	38
Slovinsko	83	61	73

Tempa růstu *nominálních* PN na zam. v EU-5 (roční průměr v %)

	1996-2006	1996-2000	2001- 2006
Česká rep.	7,9	9,5	6,6
Maďarsko	12,5	15,0	10,4
Polsko	9,5	17,1	3,6
Slovensko	9,1	10,9	7,6
Slovinsko	9,0	11,0	7,4
EU-15	2,9	2,8	2,9

Tempa růstu *reálných* PN na zam. v EU-5 (roční průměr v %)

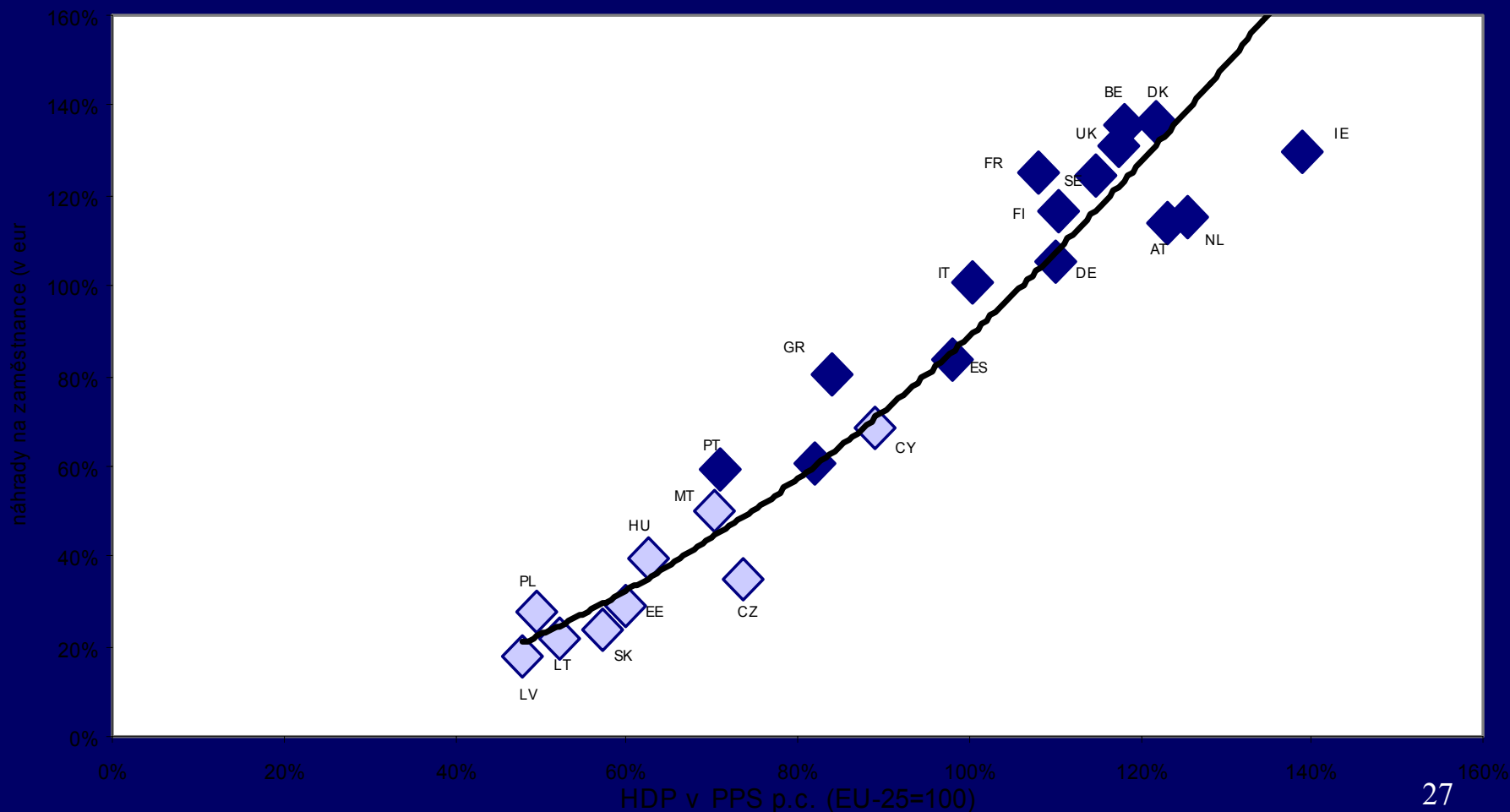
	1996-2006	1996-2000	2001- 2006
Česká rep.	3,4	2,6	4,1
Maďarsko	3,1	0,8	5,0
Polsko	1,7	3,5	0,1
Slovensko	3,7	4,3	3,2
Slovinsko	2,7	3,2	2,4
EU-15	0,9	1,2	0,7

Poznámka: Jako cenový index použit deflátor HDP

Index vývoje nominálních JPN v NH v relaci k 35 prům. zemím v % (v USD)

CZ	HU	PL	SK	SI	EU-27
1996-2006					
176	133	116	139	93	106
2001-2006					
142	135	98	128	103	129

Závislost pracovních nákladů na ekonomické úrovni v zemích EU-25 rok 2005 (EU-25 = 100)

Cenová konkurenceschopnost zemí EU-5

- *Všechny země EU-5 jsou vysoce nákladově (cenově) konkurenceschopné* v relaci k zemím EU. JPN k EU-27 od necelých 40 % na Slovensku po polovinu v ČR a Maďarsku až po $\frac{3}{4}$ ve Slovinsku.
- *Nákladově (cenově) nejkonkurenceschopnější země EU-25 je Slovensko* s nejnižšími mzdami v EU-5 a s nejnižšími JPN v EU-25. (Litva a Lotyšsko mají nižší mzdy, ale též nižší produktivitu.) V EU-27 nejnižší mzdy (7% k AT) i JPN má Bulharsko ($\frac{1}{3}$ k EU-27) (RU 60%).
- V cenové konkurenci *s Čínou nebo Ukrajinou* však země EU-5 mají JPN *vysoké* (nominálně mzdy Číny a Ukrajiny k Rakousku = 5 %, v ČR 26%, v SR 19 %

Cenová vs. kvalitativní konkurenceschopnost

- *PZI* jdou do EU-5 *za levnou*, relativně kvalifikovanou *pracovní silou*, s výrobou náročnou energeticky a materiálově, technicky jen středně (automobily) – jen *dočasně* adekvátní
- *Strategie* spoléhání na cenovou konkurenceschopnost je *neperspektivní*. Nutná včasná příprava pro přechod ke *kvalitativní konkurenceschopnosti*, ke znalostní ekonomice. Bez průlomu v podpoře vzdělání a kvalifikace nelze obstát náporu globalizačních tendencí $\Rightarrow$ konkurence Číny a ostatních low cost economies $\Rightarrow$ divergence (Portugalsko)
- *Historické předpoklady* přechodu na náročnější výroby: technická zdatnost a inženýrské dovednosti, $\frac{3}{4}$ obyvatelstva SŠ vzdělání při nejdelší školní docházce (12,5 let, Ø OECD 11,9 let); slabina $\Rightarrow$ málo VŠ. (V PT $\frac{3}{4}$ ZŠ– hlavní příčina propadu na 70 % v HDP p.c. k EU. Irský příklad nejen nízké daně $\Rightarrow$ podpora vzdělanosti a využívání vysoce kvalifikované práce)